

1390/07/25

مروری بر نگاه رهبر انقلاب به قومیت‌های ایرانی

هویت قومی؛ جزئی از هویت ملی ما

معمولاً در کشورهای مختلف، تعدد اقوام و قومیت‌ها یکی از نگرانی‌های آنهاست. به همین دلیل دشمنان انقلاب اسلامی ایران از ابتدای پیروزی آن، درصدد بودند تا از تنوعات قومی و مذهبی برای اختلاف‌افکنی استفاده کنند. اما بیش از سه دهه حیات جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که رویکرد فرصت‌محور جمهوری اسلامی به اقوام ایرانی با توجه به مشترکات تاریخی و دینی، زمینه‌های مشارکت اقوام مختلف را در دفاع و سازندگی کشور فراهم آورده است. یادداشت زیر به **بررسی نگاه حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای به مسأله‌ی قومیت‌ها** می‌پردازد.

◆ هویت جمعی ما ایرانیان

از منظر رهبر معظم انقلاب، «خودفراموشی» - به معنی فراموش کردن هویت خود- امری خطرناک است که وجود آن در ادبیات سیاسی یک کشور، به ذلت و خواری مردم آن کشور می‌انجامد. اگر «قوم و ملتی هویت و تاریخ و فرهنگ و زبان خود را فراموش کنند، که نتیجه‌ی آن، ذلت و بدبختی این قوم خواهد بود.»¹ اهمیت «هویت جمعی» به قدری است که «با برخورداری از آن، هر کشور می‌تواند از همه‌ی امکانات خود برای پیشرفت و موفقیت استفاده کند. اگر این احساس هویت جمعی وجود نداشته باشد، بسیاری از مشکلات برای آن مجموعه پیش می‌آید و بسیاری از موفقیت‌ها برای آنها حاصل نخواهد شد؛ یعنی پاره‌ای از موفقیت‌ها در یک کشور، جز با احساس هویت جمعی به دست نخواهد آمد.»²

اما لازم است که مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده‌ی هویت جمعی را تعریف کرد، چراکه «جهت حرکت و خیزش عمومی یک ملت» بر مبنای مؤلفه‌های هویت جمعی آن مشخص می‌شود. رهبر معظم انقلاب مؤلفه‌های «هویت ملی ایرانیان» را از دامنه‌ی ملیت فراتر دانسته و هویت جمعی و ملی ملت ایران را «نظام اسلامی» معرفی می‌کند. اهمیت این هویت جمعی به این است که هم در مقیاس ایرانی دارای بازده و تأثیر است، هم در مقیاس اسلامی چنین تأثیری دارد و هم در مقیاس جهانی مؤثر است؛ «یعنی چیزی که دیگر ملیت‌ها هیچ‌کدام این‌ها را ندارند؛ یک چیز فراملی است.»³

مسأله‌ی دیگر در این زمینه «رابطه‌ی هویت ملی با دیگر هویت‌های فرد در جامعه» مانند «هویت قومی» است. برخی با تعریف ملیت بر مبنای قومیت و ناسیونالیسم علاوه بر محدودیت‌هایی که بر فرد وضع می‌کنند، دیگر هویت‌های هم‌سطح او را نیز نفی می‌کنند. در حالی که در اندیشه‌ی آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، هویت ملی بر دیگر هویت‌های فردی اولویت دارد و اقوام ایرانی افتخار می‌کنند که فرزند ایران اسلامی هستند: «همه‌ی اقوام ایرانی به ایران و جمهوری اسلامی علاقه‌مندند و ایران را میهن خودشان می‌دانند. [...] اقوام ایرانی مسلمانند و به این آب و خاک دلبسته‌اند؛ عزت و رفاه خودشان را در ایران سربلند و آزاد مشاهده می‌کنند.»⁴

◆ ویژگی‌های مشترک اقوام ایرانی

مهم‌ترین ویژگی‌های اقوام ایرانی را باید در مؤلفه‌های مشترک جست‌وجو نمود تا بتوان آنها را در قالب یک هویت واحد به نام ملت پذیرفت. تاریخ، جغرافیا، سنت‌ها و فرهنگ مشترک میان اقوام ایرانی، از جمله محورهای اساسی وحدت‌آفرین میان این اقوام است.

«سنت‌های مختلف، آداب و عادات مختلف و استعدادهای گوناگون و متنوع، یک فرصت است که اجزای گوناگون این ملت بتوانند یکدیگر را تکمیل کنند؛ با مراودات درست و با هم‌زیستی و اتحاد کامل. برای ملت ما این یک افتخار است که چنین نگاهی به مسئله‌ی تنوع اقوام دارد.»

تاریخ و دغدغه‌های سیاسی مشترک در کنار سرزمین و حکومت مشترک باعث می‌شود تا این اقوام در برابر هر حمله‌ای به کشورشان به دفاع از آن برخیزند. رهبر معظم انقلاب با اشاره به مقاومت جانانه‌ی اقوام گوناگون کشورمان در سال‌های دفاع مقدس می‌فرماید: «نوبت دفاع مقدس هم که می‌رسد، جنگ هشت ساله‌ی ما، مردم همین گونه از همه جا شرکت می‌کنند؛ همه شهید می‌دهند؛ همه برای خدا وارد میدان می‌شوند و همه حول یک احساس و طیفه‌ی مشترک، اقدام می‌کنند.»⁵ در واقع «در جنگ تحمیلی هشت ساله، از کسانی که می‌خواستند بروند از تمامیت ارضی و مرزهای اسلام در این کشور دفاع کنند، کسی نرسید شما از کدام طایفه، کدام فرقه، کدام مذهب، کدام لهجه و کدام زبان هستید؟ همه رفتند؛ از همه جا رفتند. در ایران، خون‌ها درهم آمیخته شد و انقلاب به معنای حقیقی کلمه، یک اتحاد و یک الفت میان فرق و لهجه‌ها و طوایف مختلف به وجود آورد.»⁶

از دیگر مصادیق وحدت اقوام ایرانی در دفاع از اعتقادات و نظام اسلامی خود، می‌توان به حضور در راهپیمایی‌های سراسری 22 بهمن و روز قدس و اظهار شعارهای واحد در این زمینه و حضور گسترده در انتخابات اشاره کرد.

◆ دین؛ عامل حقیقی وحدت

در ادبیات رایج علوم اجتماعی، معمولاً دین و به‌ویژه اسلام یکی از عوامل ضد وحدت برای یک جامعه محسوب می‌شود. چنین رویکردی ناشی از زاویه‌ی نگاه آنان به دین است. در مقابل این نگاه، رهبر انقلاب دین را «عامل حقیقی وحدت» در جامعه‌ی ایرانی توصیف می‌کنند و دیگر عوامل وحدت مانند فرهنگ، سنت‌ها و حتی زبان فارسی را با وجود عامل دین معنادار می‌دانند. ایشان می‌فرمایند: «عده‌ای سعی می‌کنند اهمیت عامل پیوند مستحکم دلهای ملت ایران، یعنی ایمان اسلامی را کم کنند؛ نه، کشور و ملت یکپارچه است؛ البته یکپارچگی‌اش به خاطر تاریخ و جغرافیا و سنت‌ها و فرهنگ است، اما عمدتاً به خاطر دین و مسأله‌ی رهبری است که اجزای این ملت را به هم وصل کرده و همه احساس یکپارچگی می‌کنند.»⁷

◆ سیاست دشمنان در قبال اقوام ایرانی

اساسی‌ترین سیاست دشمنان نظام اسلامی در قبال اقوام ایرانی «نفی یکپارچگی ملی» و «ایجاد تفرقه میان اقوام» به بهانه‌های گوناگون است: «یک سیاست ثابت‌آلودی از آغاز انقلاب سعی کرد اقوام ایرانی را از یکدیگر جدا کند و با بهانه‌های مختلف، پیکره‌ی عظیم ملت ایران را تکه‌تکه کند. با هر قومی از اقوام متنوع ایرانی، فارس، تُرک، کرد، عرب، بلوچ، ترکمن و لُر، جداگانه یک تلقین شیطانی را در میان می‌گذاشتند تا دلهای آنها را از هم چرکین کنند. به تهرانی و اصفهانی چیزی می‌گفتند، به بلوچ بلوچستانی که من قبل از انقلاب مدتی را در میان آنها گذراندم حرفی می‌زدند و در کردستان سخن دیگری می‌گفتند.»⁸

دشمنان برای رسیدن به این هدف خود از ابزارهای مختلفی استفاده می‌کنند. تبلیغات و جنگ روانی یکی از این ابزارها است و «دشمنان با تبلیغات خود، با جنگ روانی خود، با تلاش‌های موزیانه‌ی گوناگون خود سعی می‌کنند بین صفوف ملت ایران اختلاف بیندازند؛ به بهانه‌ی قومیت، به بهانه‌ی مذهب، به بهانه‌ی گرایش‌های صنفی، وحدت کلمه‌ی ملت را از بین ببرند.»⁹ «دشمنان نظام جمهوری اسلامی، آنها تبلیغ کردند که نظام جمهوری اسلامی، قوم‌گردد یا مذهب اهل تسنن را نمی‌پسندد یا نمی‌پذیرد.»¹⁰ برجسته کردن ناسیونالیسم‌های مختلف به نحوی که «هر جا اقلیتی وجود داشت، به تقویت ناسیونالیسم افراطی قومی آن اقلیت می‌پرداختند»¹¹ و «نفی عامل حقیقی وحدت یعنی دین»، در کنار «امنیتی و نظامی کردن مناطق قومی» و «سوء استفاده حداکثری از اختلافات مذهبی و قومی» از ابزارهای اصلی دشمنان برای ضربه به وحدت ملی محسوب می‌شود. در این بین، روشنفکران وابسته نیز به ایفای نقش پرداختند: «اختلافات قومی و ملی ناشی از ملی‌گرایی افراطی که بیشتر به دست روشنفکران وابسته دامن زده می‌شود.»¹²

◆ اقوام ایرانی و رژیم پهلوی

با نگاهی به عملکرد رژیم پهلوی در خصوص اقوام، شاهد یک نوع سیاست «بی‌تفاوتی»، «رهاشدگی» و «بیگانگی» نسبت به اقوام هستیم. این سیاست در عملکرد رژیم در توسعه‌ی مناطق قومی و توجه به سطح سواد مردم و مقوله‌ی امنیت کاملاً مشهود است. رهبر معظم انقلاب در دیدار با مردم کردستان به سیاست‌های رژیم پهلوی اشاره می‌کنند: «یک سیاست خبیثی از دوران طاغوت بر کشور حاکم بود و آن عبارت بود از بیگانگی دانستن اقوام گوناگون. گُرد بیگانه بود، بلوچ بیگانه بود، تُرک بیگانه بود. عرب و ترکمن بیگانه بودند. این‌ها را بیگانه حساب می‌کردند. در عملکرد آنها هم این معنا مشهود بود. شما ببینید در دوران طاغوت، در این استان نه کار عمرانی درستی انجام گرفته است، نه کار فرهنگی درستی انجام گرفته است؛ رسیدگی نمی‌کردند و کاری نداشتند. در این استان، کارهای عمرانی در دوران طاغوت در حد صفر بود؛ کارهای فرهنگی هم همین‌جور. [...] طاغوت نمی‌خواست مردم کرد، این مردم با استعداد و این مردم دارای هوش و ذکاوت، باسواد بشوند. فقط 29 درصد استانی با این خصوصیات و با این کیفیت، باسواد بود! آن کار عمرانی‌شان، این هم کار فرهنگی‌شان! نگاهشان نسبت به این استان، نگاه شیطنت‌آمیز و غلط بود.»¹³ «این نگاه، نگاه رژیم طاغوت بود. طبیعت آن رژیم، یک نگاه تبعیض‌آمیز بود؛ نه فقط نسبت به قوم گُرد، به اقوام

گونگون کشور با انگیزه‌های گوناگون و با دلایل مختلف»¹⁴

وضع امنیت نیز در این مناطق مناسب نبود و «دستگاه کاری به کار امنیت منطقه نداشت.»¹⁵ مثلاً «سیاست رژیم پهلوی در بلوچستان این بود که خوانین را به خودشان جذب کنند و از خوانین امنیت منطقه را بخواهند؛ مثل تیول‌دارهای زمان قدیم [...] کشتارها، ظلم‌ها، بی‌عدالتی‌ها، ناحق کردن حق‌ها، ضایع کردن ضعفا و رشد دادن گردن‌کلفت‌ها، به دولت مرکزی ربطی نداشت!»¹⁶

◆ رویکردهای نظام اسلامی به اقوام ایرانی

1. فرصت دانستن تنوع اقوام

«توی هیچ یک از این

کتاب‌های ادبی و طنز و غیره ما ندیدیم که یک حرفی باشد که نشان‌دهنده‌ی تقلید لهجه باشد. این مال همین اواخر است؛ یعنی مثلاً از صد سال پیش به این طرف؛ یعنی از وقتی که کشور ما در مواجهه‌ی با این دشمنی‌ها قرار گرفته.»

اکثر کشورهای دنیا با مقوله‌ی تنوع اقوام مواجه هستند و «معمولاً در کشورهای مختلف تعدد اقوام و قومیت‌ها یکی از نگرانی‌های آنهاست؛ در کشور ما به‌عکس است.»¹⁷ «تنوع اقوام را ما برای کشورمان یک فرصت به حساب می‌آوریم، این یک حقیقت است. حقیقتاً برای ما تنوع اقوام یک فرصت است.»¹⁸

زیرا «ایران یکپارچه است»¹⁹ و مانند «شوروی متشکل از سرزمین‌های به هم سنجاق شده نیست.»²⁰ «حتی آن قسمت‌هایی هم که در قرن‌های گذشته جدا شدند، اگر ته دلشان را بگردید، مایلند با ما باشند.

هر کسی کو دور ماند از اصل خویش / باز جوید روزگار وصل خویش

آنها هم دلشان می‌خواهد که به این مادر بپیوندند. این کجا، کشور اتحاد جماهیر شوروی کجا؟ ده، یازده کشور را با سنجاق یا به تعبیری با شلاق به هم بستند و به اصطلاح یک کشور تشکیل گردید! معلوم است که تا شلاق برداشته شد، از هم جدا می‌شوند و شدند.»²¹

بر همین اساس رهبر انقلاب از یک سو در رهنمودی به نمایندگان دوره‌ی هفتم مجلس شورای اسلامی می‌فرماید: «همه‌ی تمایلات منطقه‌ای و قومی و بخشی باید در پرتو نگاه ملی برآورده شود.»²² و از سوی دیگر بر امکانات و ظرفیت‌های فرهنگی و اجتماعی مردم این مناطق به عنوان یک سرمایه و ثروت ملی نظر افکنده می‌شود: «زبان کردی یک ثروت ملی است، استعدادهای علمی و هنری جوانان این‌جا یک ثروت ملی است، استعداد ورزشی جوانان کردستان یک ثروت ملی است؛ از این ثروت‌های ملی باید استفاده بشود، بهره‌برداری بشود، به فعلیت برسد.»²³

2. مخالفت با تبعیض میان اقوام

رهبر انقلاب درباره‌ی عدم تبعیض میان اقوام ایرانی می‌گویند: «نظام جمهوری اسلامی مطلقاً با نگاه تبعیض‌آمیز نگاه نمی‌کند؛ نه به کردستان و نه به هر نقطه‌ی ویژه‌ی دیگری در سرتاسر کشور. [...] نگاه نظام جمهوری اسلامی به تنوع قومی و تنوع مذهبی مطلقاً نگاه تعصب‌آمیز، قوم‌گرا، یک‌جانبه‌نگر نیست. این را به طور قاطع من اعلام می‌کنم. نه امروز هست، که من از نیت خودم و دل خودم حرف می‌زنم، نه در طول زمان‌های گذشته در دهه‌ی 60، زمان حیات مبارک امام رضوان‌الله‌تعالی‌علیه چنین چیزی نبوده.»²⁴

جمهوری اسلامی علاوه بر این‌که سیاست غلط رژیم گذشته را مبنی بر بیگانه انگاشتن اقوام نفی نمود و «این نگاه را تصحیح کرد؛ نه فقط در سطح مسئولان، بلکه در سطح آحاد مردم»²⁵ و نگاه اسلامی را که مبتنی بر «برادری و اتحاد و همدلی و صمیمیت است.»²⁶ جایگزین آن نمود. بنابراین در تمام برنامه‌های اقتصادی و توسعه‌ای، تبعیضی میان مردم سراسر کشور به‌خصوص مناطق قومی قائل نشد. اما در سال‌های آغازین انقلاب با وجود برنامه‌ریزی برای حل مشکلات ناشی از رژیم گذشته، «حضور ضد انقلاب» و «ایجاد ناامنی در این مناطق» مانع از فعالیت نظام اسلامی و در نتیجه موجب عقب افتادن این مناطق از توسعه و به‌ویژه در حوزه‌ی زیرساخت‌ها شد و «ضدانقلاب این فرصت را متأسفانه برای مدت چند سال از دست نظام جمهوری اسلامی گرفت.»²⁷

3. مشارکت اقوام ایرانی در سرنوشت خود

حاکم نبودن نگاه تبعیض‌آمیز به اقوام در نظام جمهوری اسلامی ایران موجب نقش‌آفرینی عموم مردم از اقوام مختلف و نخبگان در حوزه‌های گوناگون خواهد شد. وجود «انواع سلیقه‌ها و گرایش‌های سیاسی و اقوام ایرانی و پیروان ادیان و اهالی مناطق گوناگون کشور در مجلس»²⁸ نشان از حضور و نقش‌آفرینی تمامی اقوام ایرانی در قانون‌گذاری دارد. بود مرزبندی قومی و مذهبی برای حضور در بسیج نیز نشانه‌ی دیگری از نقش اقوام ایرانی در یک جمع ارزشی و انقلابی و نقش‌آفرینی آنها در دفاع از نظام اسلامی است. به فرموده‌ی رهبر انقلاب: «بسیج، مرز صنفی و مرز جغرافیایی و قومی نمی‌شناسد. همه‌ی اقوام ایرانی، همه‌ی اصناف گوناگون ملی در سطوح مختلف فکری از انسان‌های نخبه‌ی برجسته‌ی ممتاز در میان اهل علم و دانشجویان تا جوان‌های فعال و پرشور صحنه‌های دیگر، همه در بسیج جمع‌اند. بسیج نماد حضور ملی و

مقاومت ملی و آگاهی یک ملت است.»²⁹

رهبر معظم انقلاب بر استفاده از روحیه قومی برای پیشرفت ملی تأکید می‌کند: «هر قومی از اقوام ایرانی، چه کرد، چه فارس، چه ترک، چه بلوچ، چه عرب، چه ترکمن، چه لر، سعی کند با همان روحیه قومی در جهت پیشرفت ملی، نه صرفاً پیشرفت قومی، گام‌های بلندتری بردارد.»³⁰

4. اعطای حقوق مسلم اقوام

«آنها می‌خواهند شیعه در

مقابل سنی، سنی در مقابل شیعه،

دلها از هم چرکین، نسبت به هم

بدبین، آنها این را می‌خواهند. برای

همین است که من اعلام کردم، باز

هم تأکید می‌کنم خط قرمز از نظر

نظام اسلامی و از نظر ما عبارت

است از اهانت به مقدسات یکدیگر.»

در نظام اسلامی مقوله‌ی «قومیت» و «مذهب» هیچ‌گاه مانع شناسایی و اعطای حقوق مسلم اقوام ایرانی نخواهد بود، بلکه «نظام جمهوری اسلامی محور قضاوتش، اسلام و ایرانی بودن است؛ اسلام و ایرانییت، همه‌ی مسلمان‌ها و همه‌ی ایرانی‌ها در این نگاه، در محدوده‌ی جغرافیایی کشور دارای ارزش هستند.»³¹ بنابراین «ما وقتی که می‌خواهیم یک ایرانی را به عنوان یک ایرانی به حقوق حقه‌ی خودش برسانیم، از او سؤال نمی‌کنیم که مذهب و یا حتی دین تو چیست. نه، مواطن ماست و از حقوق همشهری‌گری با ما دارد استفاده می‌کند و در این مملکت زندگی می‌کند؛ چیزی باید بپردازد، کاری باید بکند و حقوقی هم دارد. حق امنیت، حق زندگی، حق کار، حق تلاش، حق تحصیل و فرهنگ دارد.»³² از سوی دیگر «امنیت، حق عمومی و متعلق به همه‌ی مردم در سرتاسر کشور است و اقوام مختلف، زبان‌های مختلف، عادات مختلف و ادیان مختلف از آن بهره می‌برند.»³³

5. جدا کردن حساب اقوام ایرانی از اشرار و فریب‌خوردگان

از سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران جدا دانستن حساب اقوام از اشرار و فریب‌خوردگان است. این سیاست در مقابله با تبلیغات دشمنان که در تلاش بودند تحریکات علیه جمهوری اسلامی ایران را در مناطق قومی به حساب اقوام بگذارند، بسیار کارآمد و مؤثر بود. بنابراین حضور برخی از اشرار در بعضی مناطق نه تنها جمهوری اسلامی ایران را نسبت به مردم منطقه بدبین نمی‌کند، بلکه نظام را بر آن می‌دارد که منطقه را از لوث وجود آنها با همکاری مردم منطقه پاک نماید. رهبر معظم انقلاب در دیدار با مردم سفز به این تفکیک اقوام از اشرار تأکید می‌کند: «به عموم ملت ایران از اقوام گوناگون هم بگویم، مبدا به اشتباه بیفتند، مبدا رفتار گروه‌های اندک‌شمار که پنجه به چهره‌ی انقلاب و جمهوری اسلامی می‌زدند، به حساب این مردم عزیز، این جمعیت انبوه، این دل‌های وفادار نوشته بشود. تعداد معدودی انسان‌های شریر یا فریب‌خورده که در هر نقطه‌ای پیدا می‌شوند، در کردستان و در غیر کردستان، حساب این‌ها از حساب متن مردم عزیز این استان به کلی جداست»³⁴ و خود مردم با این افراد برخورد می‌کنند. وجود گروه «پیشمرگان کرد مسلمان» یکی از مصادیقی است که ایشان در اثبات این مطلب بیان می‌کنند: «در همان دورانی که در این‌جا و جاهای دیگر، یک عده ایادی بیگانه به نام مردم کرد حرف‌هایی می‌زدند که مردم کرد روحشان از آن حرف‌ها خبر نداشت، آن روزی که در این استان و استان‌های هم‌جوار، دست‌های شیطنت‌آمیز دشمنان به فکر فتنه و برادرکشی بودند، خود مردم این استان در صفوف مقدم قرار گرفتند؛ یاد مجموعه‌ی رشید و پرافتخار پیشمرگان کرد مسلمان هرگز از خاطره‌ی آن کسانی که مجاهدات آنها را دیدند، نخواهد رفت.»³⁵

6. اهانت به مقدسات یکدیگر؛ خط قرمز نظام اسلامی

در نظام اسلامی «اهانت به ارزش‌ها و مقدسات گروه‌های مختلف قومی و مذهبی» که در قانون اساسی به رسمیت شناخته شده‌اند، به عنوان «خط قرمز» معرفی شده است. رهبر انقلاب در این باره می‌فرماید: «دشمن امید بسته است که بتواند پیروان مذاهب گوناگون را مقابل هم قرار بدهد. هیچ‌کس نباید تسلیم این نقشه‌ی خائنه و خیانت‌آمیز دشمن بشود. آنها می‌خواهند شیعه در مقابل سنی، سنی در مقابل شیعه، دل‌ها از هم چرکین، نسبت به هم بدبین، آنها این را می‌خواهند. برای همین است که من اعلام کردم، باز هم تأکید می‌کنم خط قرمز از نظر نظام اسلامی و از نظر ما عبارت است از اهانت به مقدسات یکدیگر.»³⁶

از سوی دیگر رهبر معظم انقلاب با «اعلام حرمت تقلید لهجه‌ی قومیت‌ها در صورت تمسخر لهجه»، به ریشه‌یابی این نقشه‌ی استعمار می‌پردازد: «غالب این شهرهایی که لهجه‌های آنها تقلید می‌شود، شهرهایی هستند که دارای مردم غیرتمندی هستند که در حوادث مهم صد سال پیش در مقابل دشمنان و مهاجمین ایستاده‌اند. این تصادفی نیست. این تقلید هم سابقه ندارد. یعنی توی هیچ یک از این کتاب‌های ادبی و طنز و غیره ما ندیدیم که یک حرفی باشد که نشان‌دهنده‌ی تقلید لهجه باشد. این مال همین اواخر است؛ یعنی مثلاً از صد سال پیش به این طرف؛ یعنی از وقتی که کشور ما در مواجهه‌ی با این دشمنی‌ها قرار گرفته، یکی از مناطقی که ایستادگی سرسخت کرده، مناطق شمال است، منطقه‌ی گیلان، یکی از مناطق، منطقه‌ی خراسان است؛ یکی از مناطق، مناطق آذربایجان است. این‌ها آن جاهایی هستند که مردم سرسختی و سلحشوری نشان دادند. اتفاقاً سعی شده است که همین‌ها از لحاظ لهجه در بین مردم سبک بشوند. یعنی تقلید می‌شود.»³⁷

◆ هویت قومی، جزئی از هویت ملی ماست

تنوع قومی در ایران - به دلیل وجود مؤلفه‌های حقیقی همبستگی میان اقوام و قرار گرفتن هویت قومی به عنوان جزء لاینفک هویت ملی - یک فرصت قلمداد می‌شود. پس هرچه مؤلفه‌های هویت قومی با توجه به هویت ملی تقویت شود، هویت و همبستگی ملی نیز تقویت خواهد شد: «سنت‌های مختلف، آداب و عادات مختلف و استعداد‌های گوناگون و متنوع، یک فرصت است که اجزای گوناگون این ملت بتوانند یکدیگر را تکمیل کنند؛ با مراودات درست و با هم‌زیستی و اتحاد کامل. برای ملت ما این یک افتخار است که چنین نگاهی به مسئله‌ی تنوع اقوام دارد. علت هم این است که اسلام منبع الهام این نظام است و در این نگاه اسلامی، بین نژادهای مختلف و زبان‌های مختلف، ولو از ملت‌های گوناگون، تفاوتی نیست؛ چه برسد به اقوام مختلف در میان یک ملت. نگاه اسلام این است و نگاه نظام اسلامی هم این است. لذاست ما به منطقه‌ی کردی، استان کردستان و مناطق اقوام دیگر با نگاه اسلامی نگاه می‌کنیم.»³⁸

پی‌نوشت‌ها:

1. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگزاران نظام؛ 21/9/1380
2. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار جوانان استان اصفهان؛ 12/8/1380
3. همان
4. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام؛ 19/4/1379
5. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگزاران نظام به مناسبت عید سعید فطر؛ 21/11/1375
6. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار رؤسای سه قوه، کارگزاران نظام و شخصیت‌های خارجی شرکت‌کننده در کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی؛ 13/5/1375
7. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام؛ 19/04/1379
8. بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع مردم استان کردستان در میدان آزاد پسندج؛ 22/2/1388
9. پیام نوروزی رهبر معظم انقلاب به مناسبت حلول سال 1386
10. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار برگزیدگان استان کردستان؛ 24/2/1388
11. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگزاران نظام، به مناسبت عید سعید فطر؛ 21/11/1375
12. پیام رهبر معظم انقلاب به مناسبت برگزاری کنگره‌ی عظیم عبادی سیاسی حج؛ 04/02/1375
13. بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج؛ 22/2/1388
14. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار برگزیدگان استان کردستان؛ 24/2/1388
15. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با روحانیون دفتر نمایندگی ولی فقیه در امور اهل سنت سیستان و بلوچستان؛ 27/08/1370
16. همان
17. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار بسیجیان استان فارس؛ 14/02/1387
18. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار برگزیدگان استان کردستان؛ 24/2/1388
19. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام؛ 19/04/1379
20. همان
21. همان
22. پیام رهبر معظم انقلاب به مناسبت آغاز به کار هفتمین دوره‌ی مجلس شورای اسلامی؛ 07/03/1383
23. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم سقز؛ 29/2/1388
24. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار برگزیدگان استان کردستان؛ 24/2/1388
25. بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج؛ 22/2/1388
26. همان
27. همان
28. پیام رهبر معظم انقلاب به مناسبت آغاز به کار هفتمین دوره‌ی مجلس شورای اسلامی؛ 06/03/1383
29. بیانات رهبر معظم انقلاب در میدان صبحگاه ستاد نیروی مقاومت بسیج؛ 02/06/1384
30. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار استادان و دانشجویان کردستان؛ 27/2/1388
31. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار برگزیدگان استان کردستان؛ 24/2/1388
32. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با روحانیون دفتر نمایندگی ولی فقیه در امور اهل سنت سیستان و بلوچستان؛ 27/08/1370
33. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها؛ 25/11/1379
34. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم سقز؛ 29/2/1388
35. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج؛ 22/2/1388
36. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم سقز؛ 29/2/1388
37. بیانات رهبر معظم انقلاب در جلسه‌ی درس خارج فقه درباره‌ی تقلید لهجه‌ی قومیت‌ها؛ 31/1/1389
38. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج؛ 22/2/1388